بەشی دووەم
تیۆری کلاسیکی و بەکارهێنانی تەواو

بەکارهینانی تەواو Full Employment

بەکارهینانی تەواو ماناى : هەموو هۆکارەکانی بەرهەمهینان لە ئابووریدا بە تەواوی لە کاردابن .

ئابووریناسە کلاسیکیەکان بۆ ماوەیەکی زۆر باوەریان وابو کە ئابووری وولات بەتەواوی لە کار دایە هیچ جۆرە بێکاریەك نیە لە نێو ئابووریدا.

هاوسەنگی هەمووەکی

هاوسەنگی هەمووەکی کاتی رودەدات کە خواستی هەمووەکی یەکسان دەبیت لە گەڵ خستنەرووی هەمووەکی.

یان کاتێك کە هەموو خەرجیەکانی کۆمەڵگا یەکسان دەبیت بە هەموو ئەو بەرهەمانەی بەرهەم هاتوە و لە بازارە بۆ فرۆشتن. بەلام لەوەش گرنگتر ئەوەیە : ئایە ئەو هاوسەنگیە کاتیك روودەدات ئابووری لە بەکارهینانی تەواوە یان نا ؟

بیرکردنەوەی کلاسیکی

- بۆ ئەوەی تێبگەین چۆن ئابووری وولات لە بەکارهێنانی تەواودا دەبێت، پێویستە تێبگەین ئابووریناسە کلاسیکیەکان چۆن بیریان دەکردەوە ، وە بۆ؟. بۆیە یەکەم هەنگاو باسی تیۆری کلاسیکی دەکەین کە هاوسەنگی هەمووەکی لە بەکارهینانی تەواو چۆن دەبیت ، وە بۆش ئەوتیۆرە هەرەسی هێنا.

یەکەم : گریمانەکانی تیۆری کلاسیکی

تیوری کلاسیکی پشت بە چەند گریمانەیەك دەبەستێ وەکو:

1. ئازادی ئابووری و رکابەری تەواوی بازار . ئازادی ئابووری لە قسەکانی ئادەم سمیسە وە هاتوە کە دەڵی (لێگەری کار بکات لیگەری با بڕوات) بەو مانایەی پیویست ناکات حکومەت یان هەر دەسەلاتیك دەسکاری بازار بکات یان ریگری بکریت لە هەر چالاکیەکی ئابووری ، وە بازار لە رکابەری تەواو دایە حکومەت تەنها کاری پارێزگاری لە سیستەمەو و بەرگری لە ولات دەکات لەگەل چەند چالاکیەکی گشتی وەکو خویندن و تەندروستی و ریگا و بان .
2. یاسای بەرکار : ئەو یاسایە لە زانایەکی فەرەنسیەوە هاتوە (جان بابیتس سای) کە یاساکەش بە ناوی یاسای سای ناسراوە بریتیە (هەر خستنەروویەك خواستێکی یەکسان بە خۆی دروست دەکات) ئەو یاسایەی لە بیرۆکەی بەرهەمهێنان هاتوە :

- بەبەشداری هۆکارەکانی بەرهەم هینان دەبیت کە پیکهاتوە لە (کار ، سەرمایە ، زەوی ، ریکخستن) و هەریەك لەو هۆکارانە بەرامبەریك وەردەگریت وەکو پاداشت بۆ ئەو باشداربونەی (کری ، سوود ، مولکانە ، قازانج) ئەوانەش وەکو داهاتیك بەکاردیت بۆ خەرج کردن و دەستەبەرکردنی پیداویستیەکانی خاوەنی هۆکارەکانی بەرهەمهینان ، بیگومان ئەو داهاتە دەچێتەوە بازار بۆ کرینەوەی بەرهەمەکانی ناو بازار ئەوەش پی دەلین خواست لە سەر بەرهەمەکان ، کەواتە لە گەل دروست کردنی هەر بەرهەمیك بریك پارە دەدریت بە هۆکارەکانی بەرهەم هینانی کە یەکسانە بە تیچویەکەی ئەوەیش ئەو برە پارە ناودەنریت بە داهاتی هۆکارەکانی بەرهەم هینان دەبیتە سەرچاوەی دروست کردنی خواستیك کە یەکسانە بە بری ئەو خستنەرووی لی دروست بوە .

1. نەرمی نواندنی نرخ و کرێ : لای کلاسیکەکان نرخ و کرێ و هەتا نرخی سودیش هەمویان زۆر بە ئاسانی دەگۆردرین بەگوێرەی پیویستی بازار بۆ چاك کردن و راستکردنەوەی لاسەنگی لە بازار بەکاردێت .
2. بی لایەنی نەخت : بەو مانایەی کە نەخت یان دراو هیچ رۆڵێکی نی یە تەنها ناوەندێکە بۆ ئاڵوگۆرکردن و هیچ کاریگەری نی یە لە بەرهەمهینان و بازارو و کار دەکاتە سەر گۆراوە روکەشەکان وەکو (نرخەکان)
3. یەك بوونی بەرژەوەندی تایبەت و گشتی بۆ نمونە بەرهەمهێنەر دەیەویت قازانج بەدەست بینێت ئەوە بەرژەوەندی تایبەتە بەڵام بەرهەمیکی بە کواڵەتی بەرز و نرخی گونجاو ئەوە بەرژەوەندی گشتیە .

خنەو کیشەی پاشەکەوت لەو تیۆرە

- رەخنەگرانی ئەو تیۆرە گوتیان کەموو کوری رودەدات لە خواستی هەمووەکی چونکە هەموو داهاتیك وەرگیراوە ناچێتە بازارەوە بۆ خەرج کردن بەلکو بەشێکی پاشەکەوت دەکرێت . بۆیە خواستی هەمووەکی یەکسان نابیت بە خستنەرووی هەمووەکی. ئەو کەلێنەش لەنێوان خواست و خستنەروو دەبێتە هۆی دروست بوونی بێکاری، یان تێکدانی بەکارهێنانی تەواو.
- وولامی کلاسیکەکان بۆ رەخنەی پاشەکەوتەکان:
- کلاسیکەکان رازینەبوون بەو رەخنەیە . چونکە گوتیان هەر پاشەکەوتیك شیوازیکی ترە لە خەرجی بەلام لە سەر ئامرازەکانی بەرهەمهینان. کلاسیکەکان باوریان وایە کە هەموو پاشەکەوتەکان بە هۆی نرخی سوود (سعر الفائدە) دێتە بازارو ، بەرهەمهینەرەکان بەقەرز وەریدەگرن و خەرجی دەکەنەوە بەشێوەی وەبەرهێنان.

هاوسەنگی نێوان پاشەکەوت و وەبەرهێنان چۆن دەبێت؟

- کلاسیکەکان دەڵێن خەلك بەردەوام خەرجی بۆ بەکاربردنیان پێ باشترە لە پاشەکەوت کردن . بەلام ئەگەر نرخی سوود بەرزبێتەوە ئەوە خەلك هاندەدات بۆ پاشەکەوتی زیاتر ، کە ئەوەش دەبێتە هۆی هاوسەنگبوونی پاشەکەوت لەگەڵ وەبەرهێنان .
- بەلام رەخنەگران بەو وولامە رازینەبوون :
- رەخنەگران گوتیان ئەگەر نرخی سوود بە هەرهۆیەك نەیتوانی ئەو هاوسەنگیە بێنێتە دی ؟ یان هەندی جار کەسەکان ئامادەنین دەسبەرداری خەرجیەکانیان بن پارە پاشەکەوت کەن ئەگەر نرخی سوود لەبازار زۆر بەرزیش بێت.
- بەلام کلاسیکەکان گوتیان ئەگەر نرخی سوود نەیتوانی ئەو هاوسەنگیە بێنێتە دی ؟ ئەوە نەرمی نرخەکانی کاڵاکان یان نەرمی کری دەتوانی هاوسەنگی بازار دروستکاتەوە لەنێوان خواست و خستنەرووی هەمووەکی. ئەوەش ئەگەر خواست کەمتر بوو ئەوە نرخی بازار دادەبەزێت جارێکتر خواست بەرزدەبیتەوە تا یەکسان دەبێت بە خستنەروو.

دووەم : هاوسەنگی ئابووری لای کلاسیکەکان

- هاوسەنگی لای کلاسیکەکان کاتێك بە دەستدێت کە هاوسەنگی لە هەر سێ بازار دروست دەبێت (بازاڕی کار ، بازاری کاڵا و خزمەتگوزاری ، بازاری نەختینی)
- سەرەتا باس لە بازاری کار دەکەین کە تیایدا قەبارەو و کری راستەقینەی هاوسەنگ و کاری هاوسەنگ دیاری دەکریت ، لەوەشەوە قەبارەی بەرهەمی یەکسان بەو کارە دیاری دەکریت.
- پاشان باسی بازاری بەرهەمهینان دەکەین کە تیایدا قەبارەی وەبەرهینان و پاشەکەوت دیاری دەکریت . دواجار باسی بازاری نەختینی دەکەین ئەویش ئاستی گشتی نرخ دیاری دەکریت و بەگوێرە ی هاوکیشەی چەندایەتی نەختینی .